

Συντακτικά στοιχεία στην είδηση

Σελίδες 43-44

α) **Η σειρά των λεκτικών συνόλων στην είδηση**

Παραιτήθηκαν ομαδικώς χθες το βράδυ οι δώδεκα σύμβουλοι του αθλητικού συλλόγου «Ορμή» Καλλιθέας, ύστερα από διαφωνία με τον πρόεδρο για το θέμα των μεταγραφών.

1. Να ξαναγράψετε την είδηση που προηγείται, τοποθετώντας στο συνταγματικό άξονα πρώτο το ονοματικό σύνολο (ΟΣ) που αποτελεί το υποκείμενο της πρότασης και ύστερα το ρηματικό σύνολο (ΡΣ).
2. Παρατηρείτε καμιά αλλαγή στο νόημα; Συνήθως το υποκείμενο (ΟΣ) προηγείται και το ρήμα (ΡΣ) ακολουθεί. Μπορείτε να εξηγήσετε γιατί ο δημοσιογράφος προέταξε το ρηματικό σύνολο στη σύνταξη της προηγούμενης είδησης;

 Η «κανονική» σειρά των όρων σε μια ανεξάρτητη πρόταση κρίσης δίνεται από τα εξής πρότυπα:

Υ>Ρ

Υ>Ρ>Κ

Υ>Ρ>Α

Υ>Ρ>Α>Α

Υ>Ρ>Α>Κ

(Υ=Υποκείμενο, Ρ= Ρήμα, Κ= Κατηγορούμενο, Α= Αντικείμενο)

★ Δηλαδή, προηγείται το Υποκείμενο και ακολουθούν: Ρήμα + Αντικείμενο ή Συνδετικό + Κατηγορούμενο. Οι προσδιορισμοί των όρων της πρότασης παίρνουν τη θέση τους πλάι στους όρους που προσδιορίζουν. Ωστόσο, συχνά η «κανονική» σειρά αλλάζει, όταν οι όροι εκφέρονται με έμφαση. Ένας όρος που τονίζεται ιδιαίτερω παίρνει συνήθως θέση στην αρχή της πρότασης. Αυτό συμβαίνει και σε

μια περίοδο. Προηγούνται οι προτάσεις στις οποίες θέλουμε να δώσουμε έμφαση.

Το ίδιο παρατηρείται και στην ειδησεογραφία. Ο δημοσιογράφος προτάσσει συνήθως το πιο ενδιαφέρον στοιχείο της είδησης, το οποίο, ανάλογα με την περίπτωση, μπορεί να είναι: μια πράξη, το αποτέλεσμα της πράξης, το πρόσωπο που δρα ή που παθαίνει κάτι, ο τόπος, ο χρόνος, η αιτία, ο τρόπος κτλ. Έτσι μια είδηση μπορεί να αρχίζει, ανάλογα με την περίπτωση, με το ΟΣ - Υποκείμενο, το ΟΣ - Αντικείμενο, το ΟΣ-Κατηγορούμενο, το ΡΣ, το ΕΣ κτλ

3. Να διαβάσετε προσεκτικά τα αποσπάσματα από ειδήσεις και να τα ξαναγράψετε μεταθέτοντας, ανάλογα με την περίπτωση που θέλετε να υπογραμμίσετε, τα λεκτικά σύνολα πάνω στο συνταγματικό άξονα. Να δικαιολογήσετε τη σύνταξή σας:

-Η προθεσμία υποβολής των φορολογικών δηλώσεων λήγει οριστικά τη Δευτέρα 29 Φεβρουαρίου.

- Σεισμός 4,9 Ρίχτερ σημειώθηκε χτες στην περιοχή της Κρέσνας, 140 χιλιόμετρα από τη Θεσσαλονίκη.

-Ο σοβιετικός πυροσβέστης Λεονίντ Τελιάτνικωφ, επικεφαλής μιας «αποστολής αυτοκτονίας», αγωνίστηκε ηρωικά επί τρεις ώρες αγνοώντας τον κίνδυνο που διέτρεχε η ζωή του, για να παρεμποδίσει την εξάπλωση της φωτιάς στους άλλους τρεις πυρηνικούς αντιδραστήρες του Τσέρνομπιλ. (26-4-1986)

- Ο παλαιοπώλης Σ. Κ., ετών 49, χτες το βράδυ, στην πλατεία Παγκρατίου, σκότωσε με μια σκουριασμένη πιστόλα του 21 τον πελάτη του Γ. Κ., ετών 67, επειδή αρνήθηκε να του πληρώσει παλιό χρέος.

- Το μεγάλο Ντέρμπυ Ολυμπιακού-Παναθηναϊκού, θα γίνει την Κυριακή στο Ολυμπιακό Στάδιο και όχι στο γήπεδο Καραϊσκάκη. Η απόφαση άλλαξε χτες το βράδυ, όταν...

-Εσκιμώοι παρουσιάζουν αύριο την «Αντιγόνη» του Σοφοκλή στους Δελφούς.

- Η τιμή των εισιτηρίων εσωτερικού του ΟΣΕ αυξάνεται από αύριο κατά 20%.

- Η δεύτερη δασκάλα αστροναύτισσα θα διδάξει από το διάστημα.

(Γενάρης 1986)

β) **Ενεργητική και παθητική σύνταξη στην είδηση**

Ένα μοναδικό στο είδος του υπαίθριο μουσείο εγκαινιάστηκε χθες το μεσημέρι από την Υπουργό Πολιτισμού και Επιστημών.

➤ Να ξαναγράψετε την πρόταση μετατρέποντας την παθητική σύνταξη σε ενεργητική και να πείτε:

α. ποια αλλαγή παρατηρείτε στο νόημα και

β. γιατί ο δημοσιογράφος προτίμησε την παθητική σύνταξη.

 Με την ενεργητική σύνταξη δίνουμε έμφαση μάλλον στο υποκείμενο που ενεργεί, ενώ με την παθητική σύνταξη τονίζουμε κυρίως την πράξη του υποκειμένου. Λένε ότι ο καλός δημοσιογράφος διαλέγει «ρωμαλέα» ρήματα και χρησιμοποιεί κυρίως την ενεργητική φωνή. Ωστόσο, και η παθητική σύνταξη χρησιμοποιείται συχνά στις ειδήσεις, όταν δε θέλουμε να πούμε ή δεν ξέρουμε ή όταν δεν έχει σημασία ποιος έκανε την πράξη.

Π.χ.

-Δολοφονήθηκε νέγρος φοιτητής στη Θεσσαλονίκη.

-Βρέθηκαν εγκαταλειμμένα δύο αυτοκίνητα στη Νέα Παραλία Θεσσαλονίκης.

Συνταγματικές και παραδειγματικές σχέσεις μεταξύ των όρων μιας πρότασης

Οι όροι μιας πρότασης, όπως το άρθρο με το ουσιαστικό, το ρήμα με το ουσιαστικό, το επίρρημα με το ρήμα κτλ., συνδυάζονται μεταξύ τους συνάπτοντας συνταγματικές σχέσεις. Εξάλλου, ένας όρος είναι δυνατό να αντικαθίσταται από έναν άλλο ομοειδή όρο στο ίδιο σημείο μιας πρότασης, π.χ. η μαμά και η Μαίρη: η μαμά αγκάλιασε το παιδί / η Μαίρη αγκάλιασε το παιδί. Οι όροι που μπορούν να αντικαθίστανται αμοιβαία συνάπτουν μεταξύ τους παραδειγματικές σχέσεις.

Τα δύο αυτά είδη γλωσσικών σχέσεων αντιστοιχούν στους δύο θεμελιώδεις άξονες του λόγου: τον συνταγματικό άξονα, που αναφέρεται στους πιθανούς συνδυασμούς των όρων μέσα στην πρόταση, και τον παραδειγματικό άξονα, που αναφέρεται στις ομάδες ομοειδών όρων οι οποίοι είναι δυνατό να αντικαθίστανται αμοιβαία σε διάφορα σημεία της πρότασης.

(Σ.Χατζησαββίδης, Α. Χατζησαββίδου, Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Α,Β, Γ Γυμνασίου, σελίδα 110, Υ.Π.Ε.Θ., Ι.Ε.Π., Ι.Τ.Υ.Ε «Διόφαντος», 2018)

(www.dschoool.gr)

Καλό μήνα, παιδιά μου!

1^η-3-2021

63^ο Γενικό Λύκειο Αθηνών

Τμήματα Β1, Β2

Μαρία Ευγενίου